
Marjan Dolgan
Od slabih oči in hudobnih ljudi
(Iz ljudske medicine)

Če nas začne dandanes kuhati vročina ali če postaja naša glava vedno težja, sklepi pa čudno boleči, potem navadno posežemo po kakem aspirinu ali drugem pripravku, ki nam ga vsak večer na vse pretege vsiljuje televizijska reklama, češ da zanesljivo uspešno prežene takšne telesne težave. Naši predniki še niso bili tako srečni kot mi, ki lahko goltamo sintetične sadove farmacevtske industrije z vsemi njihovimi blagodejnimi stranskimi posledicami, ampak so si poskušali povrniti izgubljeno zdravje z uživanjem zdravilnih rastlin ali pa so se z enakim namenom prepustili kakemu posebej določenemu obredu. Eden takšnih se imenuje *zauruk*; opisala ga je Marija Pavzin, poročena Dolgan, iz Dolnje Košane pri Pivki (nekdanji Št. Peter na Krasu) 29. decembra 1991, njej ga je posredovala njena mama Amalija Dujc, poročena Pavzin, doma iz iste vasi.

Beseda *zauruk* je narečna in je v pomenski zvezi z glagolom *uročiti*, ki ga Slovar slovenskega knjižnega jezika razlaga med drugim takole: »1. *po ljudskem verovanju* navadno z besedo, s pogledom povzročiti, da kdo izgubi kako dobro, naravno lastnost, sposobnost« - in samostalnikom *urok*, ki ga isti slovar spet povezuje z *ljudskim verovanjem* in navaja dva pomena: »1. kar koga uroči, zlasti beseda, pogled«, med primeri pa navaja: »če pljuneš trikrat čez ramo, izgubijo uroki svojo moč ... / izreči uroke/ zdraviti z uroki/ ljubezenski urok ... 2. bolezen, nezaželena lastnost, ki je posledica takih besed, pogledov: dobiti, imeti uroke; preganjati, zdraviti uroke; urok od hudega pogleda; zagovor zoper urok«.

Zauruk se naredi osebi, ki se duševno in/ali telesno slabo počuti iz različnih, celo ekoloških razlogov: če jo tare prehlad, glavobol (ki ima lahko različne vzroke, med njimi je tudi srečanje kake osebe z izredno prodornim pogledom) ali pa gre za slabo počutje, ki je morda posledica neprevidne hoje po pepelu, ki je posut po njivah in travnikih kot gnojilo (vendar ne pušča vsak takšen pepel posledic, ampak samo tisti, ki ni čist), ali po umazaniji in odpadkih, ki se valjajo po smetiščih in podobnih zanemarjenih prostorih. Ni nujno, da so vzroki slabega telesnega in duševnega počutja vnaprej znani in razumsko ugotovljivi, kajti cilj *zauruka* je pravzaprav dvojen: z njim se ugotovi dejanski vzrok (tega nismo poznali ali pa smo ga kvečjemu lahko samo domnevali) slabega počutja in hkrati odpravi. Najbolje je, če si prizadeta odrasla

oseba naredi zauruk sama; če pa je prizadeta oseba otrok, mu ga naredi mati. Ni znano, da bi ga opravljali moški. Zauruk poteka takole:

Pol (vinskega) kozarca napolniš z mrzlo vodo in ga držiš v roki, z ognjišča ali s štedilnika vzameš s kleščami zaporedoma tri žareče ogle srednje velikosti približno enake oblike, ki morajo biti lesni, nikakor pa ne iz premoga. Kdor premore samo centralno ogrevano stanovanje, si zdravljenja z zaurukom ne bo mogel privoščiti; preostane mu kvečjemu, da obiše koga, ki se še vedno ogreva z drvmi in seveda premore tudi vero v ljudsko medicino ali vsaj toleranco do nje. Najprej vržeš s kleščami v kozarec z vodo prvi žareči lesni ogel. Ko pade vanjo, izgovoriš besede: »Od vetra in lufta (=zraka, op.M.D.).« Potem vzameš s kleščami z ognjišča ali iz štedilnika drugi žareči lesni ogel, ga spet vržeš v kozarec z vodo in hkrati izgovoriš besede: »Od slabih oči.« Ko pa vržeš v isti kozarec tretji žareči lesni ogel, izgovoriš besede: »Od zakonskih ljudi.«

Zaporedje izgovorjenih stavkov je strogo določeno in se ne sme spreminjati. Pri vsakem oglu si moraš zapomniti, ali je ostal na površini vode in na njej plava ali je potonil na dno kozarca. Tisti, ki potone, pove, kje se skriva vzrok težav, ki jih občuti oseba. Npr. če je potonil ogel, ob katerem si spregovoril: »Od vetra in lufta«, potem je bila vzrok tvojih težav premraženost ali izpostavljenost neugodnim vremenskim razmeram. Če je potonil ogel, ob katerem si izrekel besede: »Od slabih oči«, potem je vzrok tvojemu glavobolu ali slabemu počutju pogled kake osebe, ki se je lahko celo spomniš, lahko pa tudi ne, vendar ti ogel pove vsaj vzrok. Če potone tretji ogel, pri katerem si izgovoril besede: »Od zakonskih ljudi«, potem so vzroki tvojih težav nevoščljivost, zavist, škodoželjnost ali slabi nameni ljudi iz tvojega okolja, ki te poznajo in ti hočejo škodovati. Ogel, ki plava na površini vode, pomeni, da ni *vzroki* slabega počutja. Če ne potone noben ogel, pomeni, da nimaš zauruka, torej nisi uročen, vendar je ta možnost redka. Zanimiva je zato, ker razodeva dvojni pomen besede zauruk: 1. imeti zauruk, torej biti uročen, 2. narediti sebi ali drugemu zauruk, torej zagovor proti uroku.

Nato popiješ iz kozarca tri požirke vode (za vsak ogel en požirek), pomočiš za vsak ogel v isti kozarec z vodo in ogli kazalec, sredinec in prstanec desne roke, ki jih držiš iztegnjene skupaj, in si trikrat pomažeš s hrbtno stranjo omenjenih treh prstov čelo (tako, da tudi nohti drsijo po njem). Torej prste pomočiš trikrat, čelo pa si pomažeš devetkrat. Pri tem mižiš. Ko je to storjeno, greš na dvorišče (lahko tudi na balkon) in pljuskaš vodo z vsemi tremi ogli iz kozarca z desno roko čez levo ramo, sam pa gledaš naprej. Kmalu po opravljenem zauruku naj bi težave prešle.

Se slabo počutite? Zdaj končno veste, kaj vam je storiti.